

המונותיאיסמוס השומם

1. אגרות הראיה / כרך א / מד

1. כל מה שהוא בא מצד ההכרה האנושית הכללית אינם שאולים. הם שייכים לנו כמו לכל העולם כולו, אבל מה שהאנושיות לא תוכל לתת, אהבה אלקית עליונה, קבועה בהיסטוריה של אומה כחוט השני המקיף את כל אשר לה, ראשית גזעה, עליותיה וירידותיה, דבר זה לא נמצא באנושיות. האנושיות עוד לא התכשרה לזה, היא עדיין בחיתוליה עד שיתיר ישראל את מאסריה.
2. ע"כ הוא צריך לזה דוקא כחו המקורי, וזה ימצא לו תמיד, ובזמננו "עומדים דשאים על פתח קרקע", אור ישראל קרוב הוא מאד להגלות, אם נרצה באמת להיות חכמים וצדיקים ובעלי תשובה מאהבה נקרב הרבה את קץ גאולתנו, ואת ישועת האנושיות כולה התלויה בנו הרבה. הננו עומדים למעלה מכל האושים, אפילו היותר מגוהצים ונאים הנם רק טיח טפל, אפילו "השיבה אל קנט" אינה חובקת אפילו את החלק היותר קטן מעוזם של ישראל.
3. אמת הדבר, שמאז מעולם ידענו, ולא הוצרכנו לקנט שיגלה לנו רז זה, שכל ההכרות האנושיות הן סוביקטיביות יחוסיות, זאת היא ה"מלכות" בבחינת כלי דלית לה מגרמה כלום, והיא "בית הכנסת" או "ירח" המקבלת מאורות, וכל מעשינו, רגשותינו, תפלותינו, הגיונינו, הכל תלוי בזאת, "בזאת אני בוטח".
4. אבל מי שהוא מגוע אלילי, שאבותיו היו יכולים להסיר את דעתם מאלקי ישראל, "דקרו לי" אלהא דאלהיא", יוכל להסיר דעתו ממה שהוא יותר רם על כל, אע"פ שלפי ערכנו הוא כמי שאינו, שום צורה מושכלת ומטפיסית לא נמצא בו, אבל ידענו שאי אפשר אחרת כ"א הכל ממנו, אין אנחנו מדברים ולא חושבים אפילו במקור המקורות, אבל במה שאין אנחנו שוללים אותו כבר הכל חי וקיים עדי עד.
5. ודעה זו היא גאונם של ישראל היא לעד, אע"פ שסוף כל סוף גם זה אינו מתגלה כ"א בשכינה, מה בכך; אני ואין מצטרפים ע"י אותיותיהם. אין זה המונותיאיסמוס השולל את הכשרון המעשי, את החברותיות ואת היופי. המונותיאיסמוס הוא בדוי מלבם של נכרים ו"מתורגם ארמית" שלא בדיוק כלל וכלל, הוא מין "א ין - ס ו פ - מ ו ש ג" - שהוא סותר את עצמו, ע"כ יעלה בתוהו. לא זה הוא מקור שם אלקי ישראל, מקור הכל הוא אין-סוף הבלתי-מושג, שהוא מקומו של עולם, שרק ע"י רבוי הגוונים המצטבעים אנו יכולים לדבר בו ולהשיגו, ע"י רוב המעשה ורוב שלוי, ע"י רוב אהבה ורוב גבורה. זה יכול לומר ישראל, הקורא "זה אלי ואנוהו", לא המונותיאיסמוס השומם והמדברי של האיסלאם, ולא האפיסה של הבודהיות, כ"א ההויה העליונה המשמחת את הכל ומחיה את הכל, ומתגלה ע"י הגילוי הסוביקטיבי שבלב כל דורשיו ומשיגיו, "וכל אחד ואחד מראה באצבעו הנה אלקינו זה קוינו לו ויושיענו זה די קוינו לו נגילה ונשמחה בישעתנו", "אשרי העם שככה לו אשרי העם שדי אלקיו".
6. לא לקנט נשוב, כ"א לים סוף, לסיני, ולירושלים, לאברהם, למשה, לדוד, לרבי עקיבא ולר"ש בן יוחאי, ולכל אהובינו שהם חיינו ומשוש לבנו עדי עד. "פנו דרך די ישרו בערבה מסילה לאלקיננו". "והיה שם מסלול ודרך, ודרך הקודש יקרא לה-והלכו גאולים".
7. כל מה שהיותר חכמים והיותר מעולים יכולים הם לחשוב, כבר נמצא באוצרנו בצורה יותר שלמה, יותר עליונה, והעיקר יותר אלקית; זה הוא ההבדל שבין האפס - והכל. עכשו ב"ה הננו עומדים קרוב אל החוף. הננו יכולים לשאת את דגלנו ברמה. הרוח הטהור והקדוש, הנובע מתוך מקורנו, הכניע כבר תחתיו בכח את כל העולם המוסרי והמדעי, עד שאין אנחנו צריכים עכשו להתעלם מלהכריז את נצחוננו. אמנם כמובן הכרוז הזה לא ישמע בעולם כ"א ממקום שהתחיל להיות נשמע, ממקום שיצאה האורה, מהר ציון, אפילו היותר תלושי הרוח שבנו חיה יחיו, יקומו יעמדו על רגליהם.
8. עכשו, שכיכ רחבה וגדלה פעולתנו הרוחנית, על קיומנו ועל העולם המלא, מה יוכלו חלושינו להיות נוקפים את לבבם, רק באי-היכולת להציג את העבר נגד עיני החושים ההויים. א"כ שמא כל החלק הספורי שבתורה, אומרים הם, איננו כ"י דברי אגדה ולא דברים שבפועל. והנה אע"פ שזה הספק עצמו אי אפשר להיות כ"א שאול מגויים, כי מי שמרגיש את עצמו לגדל ונולד בתוך הבית הוא מכיר יפה: ת עסקי הבית, ולא יוכל כלל לחשוב על היסטוריה חיה וקיימה של עמו, שהיא כ"כ משולבת, וממודרת ומובלטת, שהיא בדאית. אבל אל באף נתחלך גם עם השבויים הללו, שנתרחקו מעל שולחן אביהם, ונאמר להם: אחים, אם כדבריהם, - דברי אגדה, שכיכ הם יכולים לפעול לטובה ולברכה, לתקות עולמים ולמוסר השכל, הם כ"כ יקרים ונכבדים עד שהנם ממש דברי אלקים חיים, והם ראויים שנל מה שנועץ בזכרונם יהיה, נשמר בכבוד ואהבה רבה. זה לא יספיק להחיות לגמרי בכל המילוי, אבל יספיק לפתח פתח, להסיר את הבז, והשנאה, את המאיסה והבחילה, מכל אשר ליהדות, ג"כ בלבם של הבנים הרחוקים. ועם הזרחת המדע הרם והפנימי, והמוסר העליון והמרומם, והברור של משאת הנפש, הגדולה והרוממה, של האומה כולה, ושילובה האמיץ עם משאת הנפש העדינה של היותר בחירים שבאנושיות, הם יכניסו את בנינו יותר ויותר לפני ולפנים, עד שישובו ויתו חיי אמת, חיי גדולה גבורה וקדושה.

2. אורות הקודש ב, שצט

1. טבע הדבר הוא, שבהשקפה הרגילה, אותה ההתבוננות האלהית הבאה מהדעה המונוטאיסטית, שהיא ההשקפה היותר מפורסמת גם מצד האמונה, היא מסבבת לפעמים עצב וחלישות נפש, מפני הרפיון הבא ברוח האדם בצירור, שהוא בתור נמצא מסובב מוגבל וחלש רחוק הוא מההשלמה האלהית, המאירה באור תפארת גבורתה.
2. פחות מההשקפה הזאת מיגעת את האדם ההשקפה המונוטאיסטית, הנוטה להסברה הפנטאיסטית, כשהיא מזדככת מסיגיה, המובלטת בחלקים רבים ממנה בהחלק התבוני של החסידות החדשה, שאין שם דבר מבלעדי האלהות.
3. ... וראוי היה לפי זה להשקפת עולם זו להיות מחלישה את רוח האדם במעמקי ההתבוננות שלה עוד יותר מהראשונה, מכל מקום אין הדבר כן, אלא שזו האחרונה משיבה לאדם מיד את עז נצחו, היא רק מעודדת אותו, שאין לו לשכח את אמתת היותו, ושעליו להתרחק מכל ארחות החיים הנובעים מהמחשבה הטעותית של הישות של עצמו הפרטי, הקרוע ברוחניותו מהאין סוף האלהי, אבל כיון שהוא צועד על דרך זה, אין לו עוד לכבוש דבר של מציאות כי אם דבר של דמיון כוזב, וכבר הוא מאושר באין סוף.
4. אמנם באמת אין עבודה זו קלה כל כך כמו שמצייר אותה הדמיון לכאורה, היציאה לחופש ממוסגרת הדמיון היא עבודה לא פחות קשה מהיציאה לחופש מאיזה מסגרת מציאותית, מכל מקום סוף סוף עז רוח לו הוא יותר מהמחשבה הראשונה. אבל אי אפשר לגשת אליה כי אם על ידי ההרגל הגדול וההתלמדות השכלית היותר זכה שאפשר להיות על פי ההשקפה הראשונה, ואז היא מלבשת את המחשבה האחרונה באורה לכל פרטיה, ונעשית לה בית קיבול והיכל. די בהיכל קדשו.
5. אך אף על פי שהעולם העיוני וההרגשי השירי הוא יותר מזדכך ומתעלה על ידי המחשבה השניה, המלאה מאור הענוה וביטול היש, מכל מקום העולם המעשי איננו יכול להיות הולך את דרכו על פי ההסתכלות התדירית העליונה הזאת, ומוכרח הוא האדם

המחלוקת האהובה

1. תלמוד בבלי מסכת בבא מציעא דף פ"א

קא מיפליגי במתיבתא דרקייעא אם בהרת קודמת לשער לבן טמא ואם שער לבן קודם לבהרת טהור ספק הקדוש ברוך הוא אומר טהור וכולהו מתיבתא דרקייעא אמרי טמא ואמרי מאן נוכח? נוכח רבה בר נחמני.

2. רע"ב על מסכת אבות פרק ה משנה יז

(יז) כל מחלוקת שהיא לשם שמים סופה להתקיים - כלומר ... תכליתה המבוקש מענינה. והמחלוקת שהיא לש"ש התכלית וסוף המבוקש מאותה מחלוקת להשיג האמת. וזה מתקיים כמ"ש מתוך הויכוח יתברר האמת.

3. ספר דרך חיים - פרק ה משנה יז

ומחלוקת ב"ש וב"ה אע"ג שיצאה בת קול הלכה כב"ה לא היה הבת קול מבטל המחלוקת מפני ששנואה המחלוקת כי אהוב ואהוב היה המחלוקת הזה, רק כדי ללמד אותה הלכה שהיו חפצים לדעת ההלכה, ואדרבה בת קול היה אומר אלו ואלו דברי אלהים חיים והיה מתזיק את החולקים ולא היה מבטל המחלוקת. ולפיכך סמך המאמר הזה למה שלפניו לומר שאם המחולקים היתה כונתם לש"ש לא תבטל דעות החולקים ואותן תלמידים שהיו מקבלים דבריהם לא קבלו דעת שתבטל. אבל אם לא היה מחלוקת לש"ש רק לנצח תבטל מחלוקתם, ומה שקבלו תלמידים דבריהם הכל בטל ומבוטל כך יש לפרש.

4. תלמוד בבלי מסכת גיטין דף ר"ב

ותזנה עליו פילגשו רבי אביתר אמר זבוב מצא לה רבי יונתן אמר נימא מצא לה ואשכחיה רבי אביתר לאליהו אמר ליה מאי קא עביד הקדוש ברוך הוא אמר ליה עסיק בפילגש בגבעה ומאי קאמר אמר ליה אביתר בני כך הוא אומר יונתן בני כך הוא אומר אמר ליה חס ושלוש ומי איכא ספיקא קמי שמיא אמר ליה אלו ואלו דברי אלהים חיים.

5. אורות התחיה יח

אז תהיה ההכרה הזאת הולכת ומשתלמת, עד שלא די שיכיר כלאחד את הצד החיובי שיש בכל כת, לדבר הגון ומקובל וראוי להשתמש בו, גסלהטבה הכללית של מזוג הרוח וגם להטבה הפרטית של בסוסו של הכת המיוחדתהוא, שהוא מוצא את עצמו שרוי תחת-דגלו, אלא שעוד הלאה ילך, עד שאתהתוכן החיובי אשר בצד השלילי של כל כת וכת, ע"פ המדה הנכונה, גם כן יכיר לטוב, וידע שלטובתו של הכת המיוחד, שהוא יותר נוטה אליו, צריך הואלהיות מושפע באיזו מדה גם מהצד השולל, שהכח האחר שולל את הכת הזה החביבשלו הוא, מפני שבשלילתו הוא מעמידו על מדתו הראויה לו ומצילו מהגרעוןהמסוכן של התוספת וההפרזה, וזוהי העבודה המיוחדת מעבודות הקשות שבמקדש, הקמיצה, "שלא יחסר ושלא יותיר".

6. תלמוד בבלי מסכת בבא מציעא דף פ"א

נח נפשיה דרבי שמעון בן לקיש והוה קא מצטער רבי יוחנן בתריה טובא אמרו רבנן מאן ליזיל ליתביה לדעתיה ניזיל רבי אלעזר בן פדת דמחדדין שמעתתיה אזל יתיב קמיה כל מילתא דהוה אמר רבי יוחנן אמר ליה תניא דמסייעא לך אמר את כבר לקישא בר לקישא כי הוה אמינא מילתא הוה מקשי לי עשרין וארבע קושייתא ומפריקנא ליה עשרין וארבעה פרוקי וממילא רווחא שמעתא ואת אמרת תניא דמסייע לך אטו לא ידענא דשפיר קאמינא הוה קא אויל וקרע מאניה וקא בכי ואמר היכא את בר לקישא היכא את בר לקישא והוה קא צוח עד דשף דעתיה [מיניה] בעו רבנן רחמי עליה ונח נפשיה

7. שמונה קבצים / קובץ ב / צ"א

בשעה שאדם חוטא הוא בעלמא דפירודא, ואז כל פרט ופרט עומד בפני עצמו... וכשהוא שב מאהבה מיד מתנוצץ עליו אור ההויה של עלמא דיחודא, שהכל מתארגן לחטיבה אחת.

7. תלמוד בבלי מסכת סנהדרין דף י"א

אמר רב כהנא סנהדרין שראו כולן לחובה פוטרין אותו מאי טעמא כיון דגמירי הלנת דין למעבד ליה זכותא והני תו לא חזו ליה...

7א. הרב צבי יהודה קוק זצ"ל לנתיבות ישראל

את אחי ואת אחיותי בכל חלקי עמינו, שבכל המפלגות ובכל האירגונים - את כולם אני מבקש ומפיל תחנונים לפניכם. חוסו נא על נפשותיכם ועל נפש עמינו כולו... אל נא יחליט כל אחד מאתנו כל מפלגה וארגון וחלק... כי רק אתו כל האמת וכל הצדק.

8. אורות הקודש / חלק ב / עמוד שצ"ד

התכלית האחרונה של כל ההויה כולה הוא גילוי אור ד', ברום תענוגו העליון, באחדות עליונה כזאת, שלא יהיה שום ניצוץ חיים שהיש העצמי שלו לא יתעלה למעלה הרוממה מכל רוממות זאת. ואז יהיה העילוי של כל ההויה כולה זורח בכל פרט ופרט בפני עצמו, כדוגמא של אספקלריא, שכל מה שעומד נגדה מוזרח ונראה בה, ואין קץ לאושר גדול זה. ומשום כך צריכה היא ההויה להפרד בתחלה לחלקים היותר קטנים, וצריכות שבירות גדולות לצאת אל הפועל כדי להפריד את הנקודות. ואחר צחצוחם וזיכוכם, הלא תהיה כל נקודה כוללת כל היש כלו, והכל מלא אור ד' וכבודו.

9. חרם נגד המתנשקים עם אחמדי-נג'אד:

בית דין צדק של חסידות סאטמר, בראשו של אדמו"ר החסידות, הרב יקותיאל יהודה טייטלבוים, יצא בימים האחרונים בהכרזה חסרת תקדים כנגד 7 חסידי הנטורי-קרתא אשר השתתפו בכנס האיראני בתחילת השבוע. "כיצד העזו-נאמר בהודעה - כמה יחידים לנסוע לכינוס מיוחד של אומות העולם שונאי ישראל שר"י (שם רשעים ירקב). הם מתפרצים בלבוש קנאות ועושים מעשי טירוף ללכת שלובי זרוע עם הערביים וכך חיללו שם שמיים מסוף העולם ועד סופו באופן נורא להמאים ולתעב כל פעולה של קנאות אמיתית ועתידיים ליתן את הדין... יש להתרחק מהם ולגנות מעשיהם וחלילה לתת להם איזה צד חיזוק". משמעות הצעד היא הוקעה מחסידות סאטמר בפרט ומהיהדות החרדית בכלל.

10. אורות עמוד קמט

מדת שנאת חנם גם היא צריכה להתעלות, לא תעכב את התשובה ואת הגאולה השלמה מכללות ישראל. צריכין לפתח אורות גדולים להבין ולהשכיל, שגם מפירודי הדעות יוצאת טובה כללית... ונמצא, שכל מחלוקת שיש בין איש ישראל לחבירו, בין קיבוץ לחבירו, גם היא בונה עולמות, וכיון שהכל הוא שכלול ובנין, אין צורך לדבר מרורות, כי-אם להודיע את הגודל ששני הצדדים עושים, ושהם יחד משכללים בנין עדי עד, ומתקנים את העולם, ואז לפי התרחבות הידיעה תגדל האהבה כפי הערך של גדולת השנאה, ויגדל החיבור לפי הערך של גדולת הפירוד...

10א. שיחות הרב צבי יהודה על התורה / וישב / סדרה א - תשכ"ז / 11. עילוי מידת השנאה

"כל הניגודים מחוג אחד על חברו למסתכל פנימי מתראים הם בתואר ריחוקים מקומיים של שתילים... כדי שכל אחד ואחד יתפתח במילואו וזוהו יסוד השנאה, שבונה את העולם... הכל למען יהיה מקום שיתפתח כראוי כל ערך מיוחד, ולא יבאו אחרים, אישים... לקחת את מקומו. נמצא, שיסוד השנאה הוא האהבה והשלום, הבא דוקא ע"י ההתאמה של כחות גמורים. שאחרי השלמתם הם מתאגדים ביחד